Uit: Natura 44 (okt. 1947)

De Gierzwaluwen.

In „Het Vogeljaar" vestigt Thijsse de aandacht op de avondvluchten van de gierzwaluwen en wijst hij erop, hoe eerst de mannetjes de wijfjes naar het nest jagen en hoe deze mannetjes dan later opstijgen tot hoog in de lucht.

„Weldra", zo schrijft hij. „komen ze zo hoog, dat de afzonderlijke vogels niet meer te onderscheiden zijn en dan is alles verdwenen zodat je ze zelfs met een kijker niet kunt weervinden."

Verder deelt hij dan mee, dat ze vermoedelijk de hele nacht daarboven doorbrengen en dat het neerdalen nog nooit is opgemerkt, terwijl toch 's morgens vroeg het normale aantal vogels weer aanwezig is.

Engelhard de Witt laat in zijn „Buiten bij de vogels" een zelfde toon horen en Rinke Tolman gaf een soortgelijke beschrijving in een van zijn natuurjournalen in „Het Parool".

Ik heb dit jaar en ook vorig jaar meerdere avonduren aan deze snelle vogels gewijd en ik vraag mij af of het verhaal door deze schrijvers gegeven, juist is.

Inderdaad, zij jagen tegen het ondergaan van de zon op hartstochtelijke wijze achter elkaar aan, doch het viel me op, dat de rollen van jager en gejaagde soms plotseling werden omgekeerd. Ook stelde ik vast dat het jagen vaak geschiedt in groepjes van drie en dat ook hierbij de volgorde telkens verandert. Een eigenaardigheid, die me bovendien opviel, was, dat wanneer de afstand tussen jager en gejaagde door bijv. een zwenking van de gejaagde wat groot was geworden, de jager zijn eigen weg vervolgde en de jacht dus opgaf. Merkwaardig was het dan, dat in enkele gevallen de gejaagde weer terugkeerde en vlak voor de oorspronkelijke jager heenscheerde, waardoor bij laatstgenoemde de lust om de jacht te hervatten, weer werd opgewekt. Een en ander gaf mij zeer sterk de indruk, dat hier een - laat ik zeggen - spel gespeeld wordt, dat door beide partijen zo gewild wordt.

Het is mij niet gelukt gevallen waar te nemen, waarbij de gejaagde inderdaad in het nest werd gedreven. Wel zag ik, dat de jager soms plotseling de jacht de jacht liet en zelf retireerde onder een daklijst. Naarmate de schemer toenam zag ik de een na de andere vogel in zijn rustplaats verdwijnen, doch steeds ging dit uit eigen beweging.

Van het opstijgen der mannetjes heb ik nooit iets kunnen bespeuren. Wel vlogen de vogels (plus minus een kwartier na zonsondergang) soms zeer hoog, alsof ze nog wilden genieten van de laatste zonnestralen. Het is me echter herhaalde malen gelukt en enkele van die hoogvliegers (je kunt natuurlijk niet op allen tegelijk letten) in het oog te houden en ik zag die vogel weer spoedig in de lagere regionen terugkeren, nog enige malen langs en over de daken scheren en dan tussen de daken verdwijnen.

Mijn waarnemingen deed ik dit jaar in Juli: de zon gaat dan om ongeveer 9 uur onder; om ongeveer half een zag ik geen gierzwaluw in de lucht.

Hoewel ik vanzelfsprekend aarzel om mededelingen van erkende waarnemers, als de hiervoor genoemden in twijfel te trekken, kan ik toch hetgeen ik zelf aanschouwde moeilijk als onjuist aanvaarden en ik vraag mij af of ook wel van andere zijde al eens twijfel omtrent deze „jacht en hemelvluchten" naar voren is gebracht.

L. C. NANNINGA.

De waarnemingen van den heer Nanninga zijn ongetwijfeld juist. Onderzoekers als Swaen en Daanje c.f. Ardea 1944, vermelden niets van het mysterieuse verdwijnen van de manlijke gierzwaluwen. Het volksgeloof en de vermelding daarin is echter wel begrijpelijk.

Red.

Uit: Natura 45 (jan. 1948)

Gierzwaluwen.

Naar aanleiding van het artikeltje van de Heer L. C. Nanninga over de Gierzwaluwen moet ik opmerken, het niet eens te zijn met het in twijfel trekken van de reeds door Thijsse waargenomen verschijnselen en zeker niet met de noot van de redactie die één en ander zonder enige reden op een volksgeloof wil schuiven.

Evenals de Heer Nanninga besteedde ik deze zomer veel avonduren aan deze soort en wel speciaal aan dat eventuële overnachten in de lucht.

Het z.g. naar bed jagen van het ♂ door een ♀ ,lijkt ook mij niet juist, mijn indruk is dat dit uitsluitend ♀♀ zijn, die elkander nog voor het onder de daklijst verdwijnen heftig najagen.

Er is tegen het donker worden een duidelijk verschil in gedrag op te merken tussen die vogels die eventueel omhoog gaan en degene die op het nest zullen terugkeren.

Deze laatsten vliegen veel lager en ook veel wilder rond, jagen snel achter elkander en inderdaad geeft dit de indruk of ze elkander naar bed jagen. Maar het is mij enige keren gelukt vast te stellen dat zowel jager als gejaagde even na elkander onder een, daklijst en wel op twee verschillende nestelplaatsen verdwenen.

De wilde vlucht van deze vogels verschilt veel met het in vergelijking rustig omhoog cirkelen van de andere ex., deze laatsten vliegen veelal in grote troepen die men tot dusver uitsluitend voor in de lucht overnachtende ♂♂ hield. Maar het is niet uitgemaakt van welk geslacht deze vogels zijn.

Gesteld dat de broedende ♀♀ allen op het nest terugkeren, dan kunnen tussen de hoogcirkelende vogels zo medio Juli reeds jongen en dan ook de niet meer nestelende ♀♀ vliegen.

Deze troepen krijsen onophoudelijk, jagen en stoten zo nu en dan op elkander. De Heer Nanninga zag om ongeveer half tien geen Gierzwaluw meer in de lucht maar het is juist zaak ze dan nog wel te zien en dat lukte mij inderdaad voor het eerst op 2 Juni.

Ik heb ze kunnen volgen met een kijker tot het zo goed als donker was, maar raakte ze kwijt door te grote afstand.

Door deze waarneming was mijn nieuwsgierigheid echter zo geprikkeld dat ik besloot de volgende nacht op het platte dak van mijn huis door te brengen. Tegen donker-worden om 9.25 uur hield ik 4 ex. in de kijker vast, onverwachts viel me op dat ze een speciale vlieghouding hadden aangenomen. Dit was een vrij vlugge vleugelslag waarbij de vleugels vaak ver naar achteren werden gebracht, een vlinderachtige vlucht dus met een opvallend gelijkmatige cadans en zonder een enkele wending van het lichaam.

Ze vlogen met de kop in de O.Z.O. wind en verplaatsten zich zeer langzaam in O.Z.O. richting.

Bij het licht worden kreeg ik op grote hoogte een ex. in de kijker ook in die vlinderachtige vlieghouding eveneens met de kop in de nog O.Z.O. wind, maar nu langzaam achteruit vliegend en in het N.W. van de stad was het ex. vlak boven de huizen.

Dit zelfde beeld zag ik van een tiental andere ex. welke ook allen individueel naar beneden kwamen.

Ik nam deze zomer nog vele avonden waar, met nog duidelijker voorbeelden echter nooit met slecht weer, waarmee ik wil zeggen dat ze bij minder gunstige weersomstandigheden misschien **allen** onder de daklijst duiken.

Binnenkort hoop ik echter uitvoeriger hierop terug te komen en tevens andere aan deze interessante vogels waargenomen gedragingen te publiceren.

Amsterdam. P. BRANDER.

Wij achten de mededeling van den Heer Brander zeer belangwekkend. Het was ons niet bekend, dat het 's morgens in de vroegte neerdalen ooit waargenomen was. Misschien kunnen andere waarnemers het echter bevestigen. Wij houden ons voor berichten aanbevolen. Het is in alle opzichten de moeite waard dit vraagstuk op te lossen. Wij vestigen er nog de aandacht op, dat Thijsse in „Het Vogeljaar" vermeldt, dat bij slecht weer 's morgens in ieder geval de gehele familie in het nest aanwezig is.

Kortgeleden verscheen in „Ardea" afl. Dec. 1947 een artikel van den Heer De Graaf. Hieruit blijkt dat het „verdwijnen" van de gierzwaluwen nog steeds een natuurverschijnsel is, waarvan wij lang niet alles weten. De waarnemingen van den Heer Brander wijzen wellicht de weg, waarlangs de oplossing van dit probleem kan worden gevonden. M.B.

Wiekelende Wielewalen.

Dit in antwoord op het berichtje „Een Wielewaal die wiekelt".

Het lijkt ons geen uitzonderlijk gedrag van een bepaald individu daar wij het in Het Bos reeds enige jaren waarnemen en wel veel boven de oeverlanden van het Nieuwe Meer. Meestal is het een ♂ dat, boven het riet, soms langdurig kan staan wiekelen.

Henk de Groot nam het het meest in Augustus waar. Arie Visser evenals ik dit voorjaar.

Henk de Groot nam waar dat hij met de gevangen prooi, die hij uit het riet haalde, naar een boom vloog en aldaar ter plaatse opat. (De jongen reeds volwassen).

Ik zelf nam in Juni enige keren het wiekelen waar en zag één maal een ♀ en 2 x een ♂ met de prooi in de bek over vliegen.

Gezeten in de schuilhut op 1½ meter van het nest heb ik gezien welke prooi dit was, n.l. de grote rups van de beervlinder ± 8 cm. lang en 1 cm. dik en sterk behaard.

De jongen waren toen ± 1 week oud en het hele geval werd aan één jong gevoerd.

Dat ging zo: de oude vogel stak de rups in de bek van het bedelende jong, deze beet vast, maar de oude trok terug. Dit proces werd enige malen herhaald tot de rups uiteen was getrokken en als een brijige massa in het keelsgat van het jong verdween.

Amsterdam. P. BRANDER.